

MARIN LUCIANOVIĆ

Dubrovnik

Nepoznata crtica iz života maršala Marmonta

Maršal Marmont, glavni komandant francuskih vojnih snaga u Dalmaciji, dekretirao je na svoju ruku raspust vlade Dubrovačke Republike, a da nije prethodno dobio Napoleono-
no odobrenje. Dana 31. januara 1808. pozvao je Senat na sjednicu na kojoj je pukovnik Delort, uzevši mjesto do sa-

mog kneza, pročitao naredbu o padu Republike i povjeravanju uprave zemlje dugogodišnjem francuskom konzulu u Dubrovniku Bruéru. Time je Dubrovačka Republika prestala pravno postojati nakon više stoljeća svog slavnog političkog života. Pravedajući Napoleonu tu svoju mjeru, Marmont je

pokušao okriviti dubrovačku vladu zbog tobožnjeg nelojalnog držanja prema francuskoj okupacionoj vojnoj sili. Tako je naveo da su za vrijeme mirovnih pregovora u Tilsitu dubrovački odgovorni faktori raširili po gradu vijest, da će tu biti zaključen prestanak francuske vojne okupacije i povratak potpune slobode Republici. Bio je u Dubrovniku tobože sastavljen i neki proskribicioni spisak u koji su unešene 54 porodice koje su kao francuske pristalice nakon odlaska Francuza imale biti kažnjene. Napao je i dubrovački Senat, okrivivši ga da je noću dao razderati proklamaciju kojom je bilo naredeno da dubrovački brodovi moraju vještati zastavu kraljevine Italije, te je prijetio dubrovačkim kapetanima da će nakon povratka slobode biti obješeni ako se pokore nalogu. Opućio je dubrovačku vladu da je uputila bosanskom paši u Travniku pismo u kome ga je molila »da uloži svoje zauzimanje kod Visoke Porte u Carigradu, kako bi ova poradila za oslobođenje Republike ispod francuske okupacije«. Na kraju inkriminirao je Senatu da je organizirao po gradu svećane ophode i molitve sv. Vlahu da bi se njegovim zagovorom oslobodio Dubrovnik francuske tiranije. Da stvar ne bi ispala bez ironije, nakon tih riječi nadodao je: »Kao da stupanje u podaničku vezu Vašeg Veličanstva nije blagodat Providnosti.« Možda je taj umišljeni maršal u to bio uvjeren, ali nijesu bili dubrovački senatori, koji su kroz vjekove mudrom diplomatskom vještinom znali priskrbiti svom gradu mir i blagostanje, dok mu je podanstvo »Njegovom Veličanstvu« donijelo potpunu propast ekonomskog prosperiteta.

Primivši gornji izvještaj Napoleon je odobrio postupak svog maršala i time je sloboda Dubrovačke Republika bile zapečaćena. Malo nakon toga Korzikanac, koji je po Evropi sijao kraljevske i prinčevske naslove, podario je i Marmontu visoku titulu »vojvode od Dubrovnika«.

I bez Marmontovih objeda Dubrovnik bi se teško bio održao u spletu ondašnjih burnih događaja i neprestanog mijenjanja geografske karte Evrope, ali svakako najveću krivnju za njegovu političku smrt snosi taj drski čovjek koji je nakon toga pokušao licemjerno da sa nekim Dubrovčanima uspostavi intimne veze praveći se prijateljem nesrećenog grada.

Premda je jedino Napoleonu imao da zahvali na svom visokom položaju, to ga ipak nije spriječilo da u odlučnom času izda svog dobročinitelja. Kada je Napoleon početkom aprila 1814., nakon neuspjeha u »bici naroda« kod Leipziga stigao pred Pariz da obrani prijestolnicu od neprijatelja, Marmont, kojemu je bio povjerio komandu vojnih snaga određenih za zaštitu Fontainebleau, sramno ga je izdao prešavši na stranu Burbonaca. Njegovo je ime postalo sinonimom izdajstva, pri čemu je nezasluzeno trpio i sami dobar glas Dubrovnika jer je narod pod Burboncima obično svaku političku izdaju okvalificirao »une ragusade«. Kada je Marmont preselio u Veneciju, tamošnja dječurlija, sretajući ga na ulici, znala mu je dobaciti u mletačkom dialektu »Questo xe quello che ga tradio Napoleona« (Ovo je onaj koji je izdao Napoleona).

Sve to zabilježili su historijski izvori, ali je posve nepoznata činjenica, zanimljiva za Dubrovčane, da je Marmont pod svoje stare dane zaželio da se nastani na jednom djeliću teritorije bivše Dubrovačke Republike. Bilo je to nekoliko godina prije njegove smrti. Umro je 1852. godine u Veneciji. Iz tog grada Marmont je podnio pismenu molbu lastovskoj općini, od koje je zatražio da mu proda otok Sušac jer namjerava na njemu boraviti. Lastovsko općinsko vijeće raspravljalo je o njegovoj molbi, ali je odbilo zbog gospodarsko-stočarske i ribarske važnosti otoka.

Sušac je mali otok, udaljen je od Lastova 23, a od Visa 38 km. Ima površinu od 421 hektar, a najveće njegovo brdo diže se nad morem 243 m. Na jugoistočnom dijelu ima manjih uvala u koje brod lako pristaje, dok je sjeverozapadna strana strma. Ime Sušac dobilo je po tome što oskudijeva vodom jer njegov geološki sastav ne omogućuje kišnici zauzimanje, pa se do vode za piće i napajanje stoke može doći jedino gradnjom cisterna.

Porfirogenet ga nazivlje Choara (Sed et aliae preterea insulae sunt quae ad Paganos non pertinent: insula Choara, Insula Ies et insula Lastobon; Osim toga ima i drugih otoka koji ne pripadaju Poganima: otok Sušac, otok Vis i otok Lastovo). Ivan Djakon mletački hroničar koji je živio oko

1000. godine imenuje ga Caza, a historičar Sabellico (oko godine 1487) Cama. Trogiraniin Lucius upotrebljava za njegovu oznaku Choara ili Caza. Naprotiv, lastovski statut koji je donesen 1310. godine za vrijeme mletačkog štitništva nad Dubrovnikom, označava ga našim imenom Sušac, a istom pod kraj Republike nađe se u statutu i naziv Caccia. Dubrovački historičar Luccari (1551—1616) navodi da je potpuno obrastao šumom »i da predstavlja sliku otoka Madere«.

Dubrovačka Republika više puta je vodila sa Mlečanima spor oko vlasnosti Sušca, ali je stvar ipak riješena tako da je Dubrovnik zadržao svoj suverenitet nad otokom, uz ograničenje prava ribarenja Višana, ondašnjih mletačkih podanika. Danas se na njemu nalaze ruševine dviju crkvice. Po naredbi dubrovačkog nadbiskupa lastovski svećenici tamo su obavljali obrede, a svećenicima sa mletačkog teritorija bilo je to zabranjeno. Time se očito htjelo opomenuti Krilatog Lava da Sušac predstavlja »extremum limen« (krajnju granicu) dubrovačke zemlje.

Moramo žaliti da se spomenuta molba Marmonta ne nalazi više u arhivu lastovske općine, jer je ovaj uništen požarom za vrijeme talijanske vladavine prije drugog svjetskog rata. Ali o istinitosti događaja svjedoči usmena tradicija. Ondašnji načelnik Lastova pričao je to, svojoj djeci, a neko od njih kazao je to piscu ovog članka. Tako je taj fakt utvrđen direktnim prenosom između dviju generacija.

Zanimljivo bi bilo znati što je Marmonta, tog grobara dubrovačke slobode, ponukalo da stvori odluku o kupnji Sušca. Da li je svom pompoznom naslovu »duc de Raguse« htio priskrbiti neku realnu osnovu stupanjem u vlasnost jednog dijela dubrovačkog teritorija ili je pak iz griznje savjesti zbog izdaje svog dobročinitelja zaželio okajati svoj grijeh u osamljenosti na udaljenom i pustom Sušcu, dubrovačkoj Sv. Jeleni?!

Šaptajući s morem

*Pun brige stao sam pokraj tebe
Ljeto se jeseni bližilo
Valovi se dizali nad stijenje
Daleko nebo prolamalo se.
Galebovi nadlijetahu obalu
Djeca se kućama razbježala
Ja sam ostao šaptajući s morem
Srcu se pokoj vraćao.
Iz daljine opazih ljusku
crnu, malu, kojom poigrava
val za valom,
a srce sve jače
kuca, bije,
radost novih nada.
Još uvijek ne znam,
što se to s tobom
i sa mnom zbiva?...
Oj, dođi, o dođi,
ljubavi moja!
Bilo je davno,
sjećas li se?
Želio sam te za draganu,
krasna si bila djevojka,
gordo plavokoso djevojče.
Voljela si rad kao poljubac.
Domišljata i mlada kao cvijet,
žudila si za srećom
u mucu za kruhom.
Gledala si u svijet
plavim sanjarskim očima.
Prolazile su godine,
i mladost je zašla ko sunce,
no život i dalje krene
čežnje i uzdah za srećom.
Kao veo što svijet krije,
tako i sna plod umire!*

Matej ŠAVORA, Zagreb